

hoogheemraadschap
**Hollands
Noorderkwartier**

Controleplan Interne Beheersing 2021

Werk in uitvoering

Auteur

F. van Es, W. Spaans

Registratienummer

21.0808690

Datum

10 juni 2021

Versie

1

Status

concept

Afdeling

Concerncontrol en FCB

Inhoudsopgave

1	Samenvatting	4
2	Inleiding	5
2.1	Doel	5
2.2	Normenkader rechtmatigheid	6
2.2.1	Wet- en regelgeving	6
2.2.2	Criteria voor de controle	7
2.2.3	Toleranties voor de controle	8
3	Verbijzonderde interne controle	9
3.1	Organisatie HHNK	9
3.2	Administratieve organisatie	12
3.3	Organisatie VIC-functie	12
3.4	Uitvoering VIC	14
4	Ontwikkelingen van invloed op interne beheersing	15
4.1	Verantwoording over rechtmatigheid	15
4.2	Nieuwe Omgevingswet	15
4.3	Risicomanagement	16
4.4	ICT, informatieveiligheid en privacy	16
4.5	Fraude en integriteit	17
4.6	Opvolging van aanbevelingen	18
5	Controleaanpak op hoofdlijnen	19
5.1	Selectie processen	19
5.2	Risicoanalyse processen	20
5.3	Posten uit de jaarrekening	22
5.4	Bronnen van onderzoek	23
5.5	Documentatie VIC	24
6	Overige onderzoeken	25
6.1	Specifieke onderzoeken	25

6.2	Doelmatigheidsonderzoeken en doeltreffendheid	25
7	Planning	26
7.1	Vorbereiding	26
7.2	Jaarplanning	26
8	Rapportages	27
8.1	Algemeen	27
8.2	Rapportages over de processen (VIC)	27
8.3	Rapportages door concerncontrol	28
	Bijlage 1 Kader risicoanalyse per proces	30
	Bijlage 2 Kader risicoanalyse jaarrekening	36
	Bijlage 3 Controlemethoden en -technieken	44

1 Samenvatting

Bijgaand treft u het controleplan interne beheersing 2021 aan. Het controleplan geeft invulling aan artikel 1.2 van de controleverordening¹ van HHNK. Hierin is opgenomen dat het dagelijks bestuur zorgt voor een jaarlijkse interne toetsing, ten behoeve van het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de daarin opgenomen baten, lasten en balansmutaties.

Met dit controleplan bereiden wij ons tegelijkertijd voor op de verwachte (verplichte) rechtmatigheidsverantwoording. Het controleplan geeft daarmee de kaders aan waaraan in het kader van de rechtmatigheidsverantwoording getoetst moet worden en welke actoren daar een rol en verantwoordelijkheid in vervullen. Voor de rol- en taakverdeling en verantwoordelijkheden wordt gebruik gemaakt van het zogenaamde '3 lines model'².

Het controleplan gaat in op het doel en de achtergrond van de (verbijzonderde) interne controle en ook de samenhang met de externe accountantscontrole. Daarnaast geeft het plan inzicht in de processen die in 2021 getoetst worden. De werkzaamheden worden gebaseerd op risicoanalyses. Ook analyseren wij frauderisicofactoren en maatregelen gericht op het voorkomen of ontdekken van fraude. Daarnaast worden de ontwikkelingen op het gebied van regelgeving gevolgd en de invloed daarvan op processen beoordeeld.

Gezien het toegenomen belang van digitalisering en ICT wordt ook in 2021 aandacht besteed aan de interne beheersing van de ICT-procedures en de ICT-omgeving. Hierbij wordt zowel aandacht besteed aan de ICT-controles in de processen zelf als aan de algemene ICT-controles. Hierbij valt te denken aan onderwerpen als toegangsbeveiliging en back-up procedures.

De (verbijzonderde) interne controle voorziet ons in feedback op ons eigen handelen, ons eigen werkprocessen en draagt bij het continu verbeteren. De aandachtsgebieden zijn onder andere gericht op de volgende processen:

- Inkoop en aanbesteden
- Personeel
- Bijdragen aan derden (subsidie)
- Treasury
- Belastingen en heffingen
- Bijdragen van derden (subsidies)
- Goederen en diensten aan derden (verkopen)
- Verbonden partijen
- Financiële administratie

In dit plan is ook een planning opgenomen over hoe en wanneer er gerapporteerd dient te worden.

¹ 'Verordening inzake de controle op financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie' – Corsanummer 17.110625

² <https://www.iaa.nl/actualiteit/nieuws/belangrijke-update-three-lines-model>

2 Inleiding

2.1 Doel

Het dagelijks bestuur draagt zorg voor een jaarlijkse interne toetsing gericht op de rechtmatigheid en getrouwheid van de in de jaarrekening opgenomen baten, lasten en balansmutaties. Deze verantwoordelijkheid is verwoord in artikel 1.2 van de 'Verordening inzake de controle op financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie' (17.110625), kortweg de controleverordening HHNK. Om hier invulling aan te geven wordt jaarlijks een controleplan opgesteld.

Interne controle (IC) is gericht op het voorkomen dan wel het detecteren van afwijkingen van gestelde normen en kan worden gedefinieerd als: *'Alle controle op de oordeelsvorming en activiteiten van anderen, door of namens de leiding van een organisatie.'*³

Om de werking van de interne controle binnen processen te controleren is een verbijzonderde interne controle nodig. De verbijzonderde interne controle is gericht op het verkrijgen van inzicht vanuit de eigen organisatie in tenminste de getrouwe en rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties, zoals deze in de jaarrekening tot uitdrukking komen. De verbijzonderde interne controle is een aanvulling op de reguliere interne controle, in die zin dat:

1. een objectief oordeel gegeven wordt over de opzet, het bestaan en de werking van de interne controles en beheersmaatregelen, die in de lijn uitgevoerd worden;
2. de focus ligt op de processen met de grootste (financiële) risico's.⁴

Een goed opgezette verbijzonderde interne controle is dus een belangrijke pijler binnen de interne beheersing. D&H dient te kunnen steunen op een adequaat functionerend systeem van interne beheersing en -controle, om te waarborgen dat HHNK bij alle (financiële) beheershandelingen en transacties de wet- en regelgeving naleeft.

De verbijzonderde interne controles die in dit plan zijn opgenomen worden tijdens het jaar uitgevoerd en gerapporteerd waardoor eventuele fouten snel(ler) aan het licht komen en tijdig maatregelen kunnen worden getroffen of er bijgestuurd kan worden. Het plan geeft invulling aan de doelstelling van de organisatie om continu te verbeteren (plan-do-check-act). Het leereffect dat van geconstateerde fouten uitgaat wordt hierdoor gestimuleerd en versterkt.

Tot slot is het plan gericht op een optimale afstemming tussen de werkzaamheden van de interne controle (1^e lijn), de verbijzonderde interne controle (VIC) in de 2^e lijn, de kaderstelling en monitoring van de (V)IC in de 3^e lijn en die van de externe accountantscontrole (4^e lijn). Voor de invulling van deze lijnen wordt gebruik gemaakt van het zogenaamde '3 lines model'⁵ en de notitie van het BADO⁶, waarin een uitgebreide

³ Vaassen, Eddy & Meuwissen, Roger. (2012). *Interne Beheersing* (2^e druk). Noordhoff Uitgevers.

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/02/14/de-verbijzonderde-interne-controle-bij-decentrale-overheden>

⁵ <https://www.iaa.nl/actualiteit/nieuws/belangrijke-update-three-lines-model>

⁶ [Link rijksoverheid notitie BADO VIC](#)

uiteenzetting is opgenomen omtrent de inrichting van de VIC-functie. In hoofdstuk 3.1 zijn deze (nieuwe) rollen en verantwoordelijkheden voor HHNK uitgewerkt.

In dit controleplan staan de achtergronden, controleaanpak en rapportages over de (verbijzonderde interne) controles toegelicht.

2.2 Normenkader rechtmatigheid

In de huidige situatie (en daarmee ook over het boekjaar 2021) wordt door concerncontrol een rapportage over de rechtmatigheid opgesteld en ter besluitvorming voor gelegd aan het dagelijks bestuur en ter kennisname voorgelegd aan het algemeen bestuur. Hiertoe worden de uitkomsten van de (verbijzonderde) interne controles beoordeeld. Voor deze (verbijzonderde interne) controles zijn de uitgangspunten van belang zoals opgenomen in de hierna volgende paragrafen.

2.2.1 Wet- en regelgeving

Voor zowel de controle van de jaarrekening als de daaraan ten grondslag liggende (bedrijfs)processen is een normenkader nodig. Het voldoen aan wet- en regelgeving is verweven in de afdelingen en processen van het HHNK. De baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening moet worden verantwoord overeenkomstig de geldende wet- en regelgeving. De belangrijkste kaders hiervoor zijn:

- Waterschapsbesluit (extern);
- Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (BBVW) (extern);
- Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) (extern);
- Kadernota Rechtmatigheid 2018 (extern);
- Controleprotocol (17.110534) de controleverordening (intern 17.110625);
- Verordening inzake de beleids- en verantwoordingsfunctie (17.107637);
- Verordening inzake de controle op het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie (17.110625);
- Kadernota activeringsbeleid (17.110077);
- Treasurystatuut (17.110103);
- Kadernota Budgetbeheer (17.80459).

Het voorgaande is uitgebreider opgenomen in het (nog te actualiseren) normenkader 2020 (corsanummer 20.0858634) waarin een overzicht van de relevante externe en interne wet- en regelgeving is opgenomen.

Om het normenkader te kunnen gebruiken voor de interne beheersing moet het normenkader worden geoperationaliseerd. Ten behoeve van de (verbijzonderde interne) controle is het van belang dat bekend is welke bepalingen van de regelgeving relevant zijn voor het rechtmatigheidsbeheer. Het gaat daarbij om de bepalingen waar voor het waterschap financiële consequenties (financiële beheershandelingen) uit kunnen voortkomen.

Het operationaliseren van het normenkader is een taak van het dagelijks bestuur. Dit wordt vastgelegd in het toetsingskader of het verbijzonderde interne controleplan van het desbetreffende proces. Het uiteindelijk resultaat is dat aantoonbaar wordt gemaakt dat wet- en regelgeving wordt nageleefd.

2.2.2 Criteria voor de controle

Om duidelijk te maken waar de (verbijzonderde interne) controle zich op richt zijn criteria voor de rechtmatigheid bepaald. In de kadernota rechtmatigheid (oktober 2018) van de Commissie BBV zijn negen rechtmatigheidscriteria onderscheiden. Zes criteria zien op het getrouwe beeld en drie op de rechtmatigheid.

In onderstaande tabel is de samenhang c.q. overlap met de criteria voor het getrouwe beeld aangegeven.

	Criterium	Omschrijving	Getrouw beeld	Rechtmatigheid
1	Calculatie	Vastgestelde bedragen zijn juist berekend	✓	✓
2	Valutering	Het tijdstip van de betaling en de verantwoording is juist	✓	✓
3	Levering	Juistheid van ontvangen goederen/diensten	✓	✓
4	Adressering	Persoon of organisatie waar een financiële stroom naar toe is gegaan is juist (rechthebbende)	✓	✓
5	Volledigheid	Alle opbrengsten die verantwoord zouden moeten zijn, zijn ook verantwoord	✓	✓
6	Aanvaardbaarheid	Past bij activiteiten en in relatie tot de kosten aanvaardbare tegenprestatie	✓	✓
7	Begroting	Past binnen geautoriseerde begroting		✓
8	Voorwaarden	Nadere eisen		✓
9	Misbruik & oneigenlijk gebruik	Volledigheid en juist door derden verstrekte gegevens. (misbruik) Niet voor doel/strekking regeling (oneigenlijk gebruik)		✓

Op dit moment worden negen criteria in de controle betrokken door de accountant waarover de accountant een controleverklaring afgeeft.

Het dagelijks bestuur verantwoordt zich over de laatste drie criteria, te weten: het begrotings-, het voorwaarden- en het misbruik & oneigenlijk gebruik (M&O) criterium.

Voor de VIC richten we ons dus voor HHNK vooral op die **laatste drie criteria**. Dat zijn namelijk de minimale vereisten voor het zelfstandig kunnen verantwoorden over de rechtmatigheid door het dagelijks bestuur. Tegelijkertijd richten wij ons bij de VIC voor de belangrijkste financiële processen op de getrouwheid, zodat we hier zelf inzicht in hebben gedurende het jaar. Hiermee geven wij invulling aan de afspraken zoals opgenomen in de

financiële verordening. Bij een ambitie om processen te beheersen hoort ook dat we weten of opbrengsten volledig zijn gefactureerd en of voor betalingen ook prestaties zijn geleverd aan HHNK.

De accountant maakt, zo mogelijk, maximaal gebruik van de verbijzonderde interne controle en de door de organisatie onderdelen verrichte werkzaamheden en geconstateerde bevindingen. In deze situatie gebruikt de accountant dit als één van de belangrijke informatiebronnen om kennis te verkrijgen van het hoogheemraadschap en zo richting te geven aan zijn controle. Op deze wijze worden risico's geïdentificeerd en ingeschat, om een basis voor het opzetten en uitvoeren van verdere controlewerkzaamheden te verkrijgen.

Dit vraagt een actieve afstemming met de accountant over de kwaliteit van de verbijzonderde interne controle, de planning en de uit te voeren werkzaamheden, alsmede de oplevering van de resultaten uit de verrichtte werkzaamheden.

2.2.3 Toleranties voor de controle

Voor de controle van de jaarrekening worden goedkeuringstoleranties gehanteerd. Dit zijn de criteria voor het wel of niet afgegeven van een goedkeurende controleverklaring door de accountant. Tevens bepaalt dit de reikwijdte en diepgang van de controle en de focus op te controleren processen en geldstromen.

Het algemeen bestuur heeft in het controleprotocol (17.110534) deze toleranties bepaald op 1% voor fouten in de jaarrekening en 3% voor onzekerheden. De basis hiervoor is het totaal van de lasten van de jaarrekening, onder aftrek van interne verrekeningen, inclusief toevoegingen aan de reserves. Op basis van de jaarrekening 2020 bedraagt de goedkeuringstolerantie voor fouten € 2,6 miljoen (1% van de lasten) en voor onzekerheden € 7.800.000 (3% van de lasten). Dit betekent dat fouten of onzekerheden uit de controle van de externe accountant die beneden de genoemde percentages blijven leiden tot een goedkeurende controleverklaring voor de jaarrekening als geheel. Het rapporteringsbedrag, de maatstaf die geldt voor het rapporteren van fouten en onzekerheden is bepaald op € 125.000.

Bij het inrichten van de (verbijzonderde) interne controle en het bepalen van de focus op processen en geldstromen houden wij rekening met deze toleranties.

3 Verbijzonderde interne controle

De commissie Bedrijfsvoering, Auditing Decentrale Overheden (BADO) heeft een handreiking 'De verbijzonderde interne controle bij decentrale overheden'⁷ opgesteld. Hierin wordt inzicht gegeven hoe de verbijzonderde interne controle kan worden ingericht en welke mogelijkheden dit biedt voor de controlerend accountant om hiervan gebruik te maken. De onderstaande elementen zijn verwerkt in dit controleplan.

Voor een goed functionerende VIC-functie zijn de volgende elementen van belang:

- sturingsmodel HHNK en taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
- positionering van de VIC-functie;
- rol en kwaliteit van de VIC-functie;
- jaarlijks controleplan en de selectie van de te controleren processen;
- onderliggende werkprogramma's / checklists die worden gehanteerd door de VIC;
- jaarlijkse planning en uitvoering van de uit te voeren VIC-werkzaamheden;
- evalueren van en rapporteren over de bevindingen uit de verrichte VIC werkzaamheden.

3.1 Organisatie HHNK

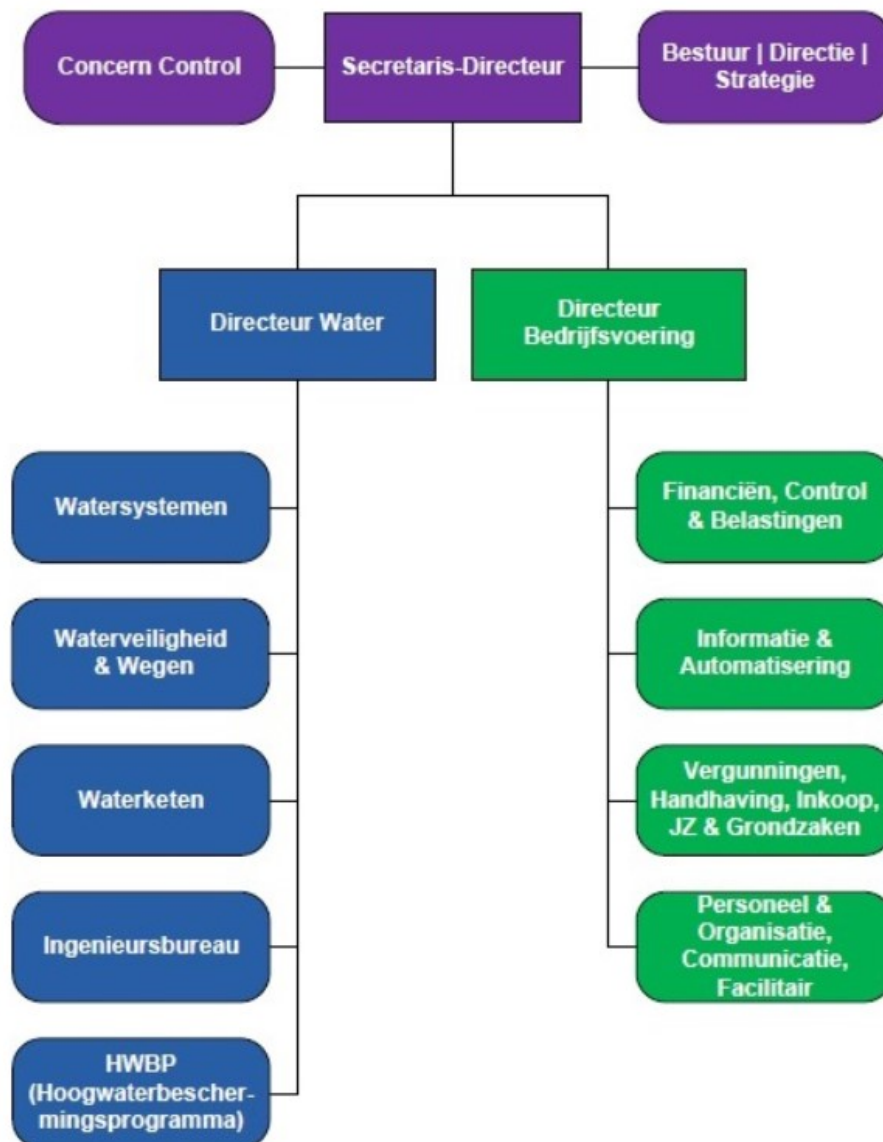
Het huidige sturingsmodel van HHNK is een aantal jaar geleden geïmplementeerd om de sturing te verbeteren. De gekozen structuur is gebaseerd op een eenduidige verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden en deze helder te beleggen. Hiermee is een belangrijke impuls gegeven aan de ontwikkeling van een open en betrouwbare organisatie.

Dit heeft verder vorm gekregen in een directie Water met vijf afdelingen waarin de primaire beheertaken zijn belegd. Daarnaast is een directie Bedrijfsvoering ingericht met vier afdelingen.

⁷ [Link rijksoverheid notitie BADO VIC](#)

Dit kan als volgt worden weergegeven:

De secretaris-directeur is verantwoordelijk voor het geheel en de verbinding met het bestuur. De directie wordt ondersteund door een afdeling bestuurs- en directiezaken en een team concerncontrol. Het integraal denken wordt bevorderd door MT's op het niveau van afdelingshoofden en de twee directeuren.

Met behulp van het 'Three Lines Model'⁸ geven we vervolgens inzicht in de organisatie van HHNK. Iedereen heeft een eigen verantwoordelijkheid als het gaat om de beheersing van het werk en de werkprocessen en tevens dat de (belangrijkste) risico's goed worden beheerst. De organisatie van HHNK is in beweging om ieders taak en rol in het '3 lines model' waar te kunnen maken.

⁸ [Three-Lines-Model-Updated-Dutch.pdf \(theiia.org\)](#)

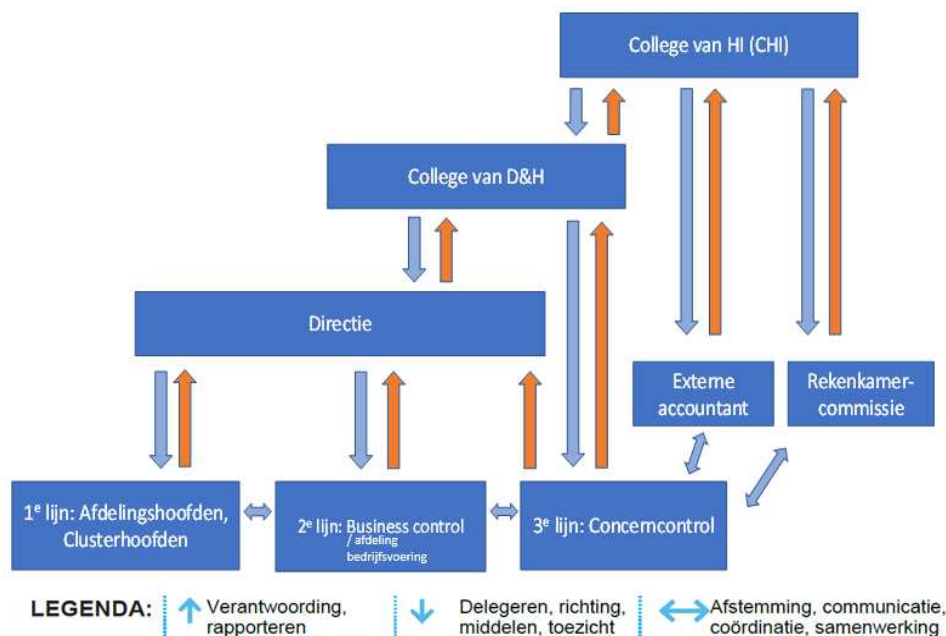

Dit kan als volgt zichtbaar worden gemaakt:

- De 1e lijn is, vanuit de integraal management gedachte, verantwoordelijk voor de processen (beschrijven, uitvoeren en het beheersen van de risico's) en de verankering van de interne controle in het proces.
- De 2e lijn ondersteunt, signaleert/adviseert, toetst objectief (interne controles), monitort en bewaakt.
- De 3e lijn opereert overkoepelend en controleert onafhankelijk of de processen en de (verbijzonderde) interne controles toereikend zijn uitgevoerd.

Voor de gehele organisatie HHNK kunnen de onderlinge verantwoordelijkheden op basis van het van het 'Three Lines Model' dan als volgt worden weergegeven:

3.2 Administratieve organisatie

Om de betrouwbaarheid van de informatievoorziening te borgen en vast te stellen dat de naleving van regelgeving voldoet aan de daaraan te stellen eisen, is een geheel van ondersteunende maatregelen nodig. Dit geheel van maatregelen wordt aangeduid als administratieve organisatie en de daarin verankerde interne beheersing (AO/IB).

Een goede AO/IB beperkt het risico op onvolkomenheden in de werkprocessen (1^e lijn). Dat zijn dus controles die in de inrichting (opzet) van het primaire proces zijn ingebouwd. Voorbeelden zijn zelfcontroles, het 4-ogen principe, een collegiale toets, functiescheidingen en dergelijke en zijn preventief van aard. Dit komt dan tot uitdrukking in duidelijke richtlijnen, nakomen van afspraken, heldere procedures en een beschrijving van de administratieve organisatie. Hier is de proceseigenaar / vakafdeling verantwoordelijk voor en aanspreekbaar op het orde brengen of houden van de interne beheersing.

De verbijzonderde interne controle (VIC) richt zich op de juiste naleving hiervan e.e.a. ook conform de geldende wet- en regelgeving en adviseert over maatregelen ter verbetering bij het signaleren van risico's of eventuele onvolkomenheden.

3.3 Organisatie VIC-functie

De VIC is een 'onafhankelijke en afzonderlijke' toets op de reguliere interne controle zoals deze ingebed is in de processen, in die zin dat:

- een 'objectief' oordeel gegeven wordt over de opzet, het bestaan en de werking van de interne controles en beheersmaatregelen, die in de 1^e lijn worden uitgevoerd;
- de focus (over het algemeen) ligt op de processen met de grootste (financiële) risico's.

Voor elk van die processen wordt een VIC-plan opgesteld, voorzien van een risicoanalyse met interne beheersmaatregelen, relevante wet- en regelgeving en planning voor de periodiek te toetsen maatregelen en/of financiële transacties, aangevuld met gegevensgericht controlewerkzaamheden en zo mogelijk (op termijn) met gebruik van data-analyse en/of process mining. De kaders voor de uitwerking van de VIC-plannen zijn opgenomen in de bijlage 1 en 2.

Om de VIC-functie goed uit te kunnen voeren is helderheid nodig over de plaats en positie hiervan binnen het HHNK en de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verschillende actoren.

De administratieve organisatie en interne beheersing (interne controle) van processen van afdelingen (1e lijn) zijn object van onderzoek door of van de VIC (zie voorgaande paragraaf). De VIC wordt bij voorkeur uitgevoerd door interne controlemedewerkers uit de 2^e lijn. De verordening financieel beheer laat de mogelijkheid open om dit ook in de 1^e lijn te regelen, maar dit dan door 'specifieke interne controlemedewerkers of auditoren' uit te laten voeren met daarbij de kanttekening de analyse in de 2^e lijn te laten plaatsvinden.

De afdeling concerncontrol heeft een onafhankelijke, toezichhoudende, regisserende en controlerende (reviewende) rol op het controlesysteem in de 2^e lijn. Daarnaast zorgt zij voor de kaders van de VIC-plannen en ziet toe op een juiste en onafhankelijke uitvoering van de VIC, alsmede op de kwaliteit van de uitvoering. Periodiek wordt over de uitkomst van de VIC en de totstandkoming / proces van de VIC gerapporteerd aan het directie overleg en het (dagelijks) bestuur.

Belangrijke randvoorwaarden voor een goed functionerende VIC zijn 'onafhankelijkheid' van de directe invloed op de uitvoering van het proces, voldoende beschikbaarheid van mensen en middelen, kennis en expertise, kennis en ervaring met administratieve organisatie en interne beheersing, kennis en ervaring met audittechnieken, kennis van wet- en regelgeving en vertalen hiervan naar risicoanalyses en interne beheersmaatregelen. Het voldoen van deze randvoorwaarden is een meerjarig proces, waarvoor dit jaar een op maat gesneden 'opleidingsplan' zal worden opgesteld.

3.4 Uitvoering VIC

Om een VIC te plannen, uit te voeren en hierover te rapporteren zijn de volgende werkzaamheden van belang:

Activiteit	Product	Frequentie	Wie	Lijn
Actualiseren normenkader	normenkader	jaarlijks	CC	3
Actualiseren controleplan	controleplan	jaarlijks	BC	2/3
Opstellen en/of actualiseren van VIC-plannen met de risicoanalyses	VIC-plan met controlemaatregelen	jaarlijks	BC	2
Uitvoeren van een frauderisicoanalyse	Frauderisicoanalyse met controlemaatregelen	jaarlijks	BC	1/2/3
Uitvoeren van controlewerkzaamheden volgens het VIC-plan	Dossier van uitgevoerde werkzaamheden	kwartaal	BC/BV	2
VIC-rapportage aan 1 ^e lijn, directie overleg en concerncontrol	VIC-rapportage van uitgevoerde werkzaamheden	kwartaal	BC	2
Rapportage aan (dagelijks) bestuur	Rapportage bevindingen en aanbevelingen	halfjaar	CC	3

In de rapportage staat aangegeven wat het doel is, de doelgroep, welke werkzaamheden zijn gedaan door wie en wanneer, bevindingen en aanbevelingen en conclusie.

4 Ontwikkelingen van invloed op interne beheersing

Hieronder volgt een overzicht van algemene ontwikkelingen en een schets van de kwaliteit van de interne beheersing en de belangrijke aandachtspunten voor het jaar 2021.

4.1 Verantwoording over rechtmatigheid

Op dit moment ligt een wetswijziging (Wet versterking decentrale rekenkamers) voor behandeling in de Tweede Kamer. Onderdeel van deze wetswijziging is de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Uit de wetswijziging is nog niet op te maken met ingang van welk jaar dit ook voor de waterschappen van toepassing zal zijn. Dit is nieuw voor HHNK en gaat ook verder dan de rapportage over de rechtmatigheid zoals nu is geregeld in de financiële verordening.

Met de introductie van de rechtmatigheidsverantwoording wordt onder andere beoogd de interne beheersing van decentrale overheden verder te versterken en op een hoger niveau te krijgen. De controle op de rechtmatigheid (zie tabel 2.2.2) van baten en lasten en balansmutaties (in de jaarrekening) verschuift dan van de accountant naar het HHNK. Dat betekent dat HHNK zelf een oordeel dient te vormen over het naleven van het normenkader (externe wetgeving en interne regelgeving), waarover vervolgens het dagelijks bestuur (D&H) zich verantwoordt in de jaarrekening aan het algemeen bestuur (CHI).

Hoewel nu nog niet verplicht, is het wel van belang om ons als HHNK hierop voor te bereiden. Bij het opstellen van dit controleplan en de uitvoering hiervan wordt rekening gehouden met deze wetswijziging. Dat betekent het zo concreet mogelijk uitwerken van risicoanalyses per proces, het benoemen van toetspunten (uit het normenkader), waarmee de (financiële) rechtmatigheid zichtbaar en aantoonbaar worden gemaakt. Kortom dit plan bevat het fundament om te komen tot een adequate verantwoording over de rechtmatigheid, waarmee de komende tijd (met behulp van een pilot) kan worden geoefend.

4.2 Nieuwe Omgevingswet

Het is de bedoeling dat vanaf 1 januari 2022 alle wetten en regels die nu nog de inrichting van het landschap bepalen, opgaan in deze ene wet. De wet staat voor een goede balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. De Omgevingswet biedt voor onder andere waterschappen de mogelijkheid om met overzichtelijkere regels de leefomgeving meer in samenhang in te richten. Het biedt daarnaast meer ruimte voor lokaal maatwerk en leidt tot een betere en snellere besluitvorming.

Tijdens de eerste fase van de Covid-19 pandemie is uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet aangekondigd. Dit uitstel hebben we benut om vóór de daadwerkelijke inwerkingtreding een verdergaande samenwerking met ketenpartners op te zetten, verder te investeren in de veranderingen in onze wet- en regelgeving en een start te maken met de veranderende werkprocessen.

Inmiddels is de aandacht gericht op bestuurlijke besluitvorming van de verplichte kerninstrumenten en aanverwante regelingen. Daarnaast werken we aan het op orde krijgen van de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en het proces van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). De samenwerking met onze ketenpartners krijgt vastere vorm door werk- en procesafspraken die we in regionaal verband maken. Hiermee wordt voldaan aan de wettelijke minimum vereisten. Tevens wordt de basis gelegd voor het anders werken; integraal, gebiedsgericht.

De nieuwe wet zal invloed hebben op het proces leges (goederen en diensten aan derden). Het normenkader verandert en de wijze waarop de leges in het systeem moeten worden verwerkt. Daarnaast heeft dit gevolgen voor de handhaving. Bij het uitwerken en uitvoeren van de verbijzonderde interne controle zal hier rekening mee worden gehouden.

4.3 Risicomanagement

Risicomanagement wordt bij HHNK bepaald door twee hoofdelementen.

1. Het eerste is het veiligheidsrisicomanagement. Dit is sinds 2003 geborgd via de crisisbeheersingsorganisatie.
2. Het tweede is bedrijfsvoeringsrisicomanagement. Dit wordt onderverdeeld in drie risicocategorieën, namelijk strategische, juridische en operationele risico's.

Voor de beheersing van de risico's worden concrete beheersingsmaatregelen geformuleerd en wordt bepaald wat het mogelijke effect van de beheersmaatregelen is. Vervolgens vindt besluitvorming plaats over de te nemen beheersmaatregelen. Hiervoor geldt een besluitvormingsstructuur die aansluit bij de taak- en verantwoordelijkheids-verdeling binnen HHNK.

Beheersmaatregelen worden vastgelegd in een informatiesysteem (Sharepoint en Naris) waarin de ontwikkeling van de risico's wordt gevolgd. Dit informatiesysteem vormt de basis voor de verantwoording naar het directie overleg en (dagelijks) bestuur. De begroting en de jaarrekening van HHNK bevat een verplichte paragraaf over risicomanagement en weerstandsvermogen. De concrete uitwerking van deze nota, zoals inventarisatie van risico's en de te nemen maatregelen, wordt daarmee jaarlijks opgenomen in de begroting en jaarrekening.

Voor het opstellen van de VIC-plannen nemen wij kennis van deze risico's en betrekken dit bij de risicoanalyse van het proces of betreffende post in de jaarrekening.

4.4 ICT, informatieveiligheid en privacy

ICT

HHNK steunt bij de uitvoering van de processen steeds meer op IT-systemen. De IT-systemen (belastingen, inkopen, administratie, personeel- en projecten) die van belang zijn voor de accountantscontrole worden getoetst door de externe accountant tijdens de interim controle. Belangrijke elementen voor het beoordelen van de ICT-omgeving zijn:

- Kaders en richtlijnen rondom informatieveiligheid
- Autorisatiemanagement
- Changemanagement
- Incidentmanagement

- Back up en recoveryprocedures
- Aanwezigheid van application controls

Informatieveiligheid en privacy

Om informatieveiligheid te borgen bestaat de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)⁹. In 2020 is veel werk verricht om draagvlak in de organisatie rondom informatieveiligheid te vergroten. De rollen en verantwoordelijkheden op dit gebied zijn uitgewerkt en opgenomen in de Informatieveiligheidsstandaard (BIO en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)). In 2021 wordt in de capaciteit voorzien om op termijn te kunnen voldoen aan de volgende afgesproken doelstellingen:

- Doelstelling 1: Vanaf 2022 zijn de BIO en de AVG in opzet en bestaan aantoonbaar geïntegreerd in de bedrijfsvoering van de waterschappen.
- Doelstelling 2: Vanaf 2025 is de werking van de BIO- en AVG-implementatie in de bedrijfsvoering van de waterschappen aantoonbaar op volwassenheidsniveau 4.

Het Information Security Management Systeem (ISMS) is aangeschaft en de ambitie is deze in 2021 in te richten. Hierin wordt de huidige status van de implementatie van de BIO en AVG vastgelegd, kunnen taken worden toegewezen en de voortgang worden gemonitord.

De inrichting van informatieveiligheid en privacy kan ook effect hebben op de financiële rechtmatigheid. Voor zover mogelijk zullen wij de controls en maatregelen vanuit de BIO betrekken in de verbijzonderde interne controleplannen inkoop en aanbesteden, personeel en de financiële applicaties. Hiervoor maken wij een controlematrix met de daaraan gerelateerde applicaties. Over de controle en rapportering hiervan moeten onderlinge afspraken worden gemaakt waar de bevindingen over informatieveiligheid en de AVG landen en welke consequenties hebben voor de financiële rechtmatigheid.

4.5 Fraude en integriteit

In het afgelopen jaar is een fraude brainstormsessie gehouden. In 2021 krijgt dit een vervolg in de uitwerking van de interne controleplannen.

De aandacht voor integriteit is binnen de organisatie een continu proces en bestaat uit de volgende stappen: De risico's, die de organisatie ten opzichte van fraude loopt, worden geanalyseerd. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van het gedachtegoed van de fraudedriehoek. De fraudedriehoek gaat in op de mogelijkheden, die het plegen van fraude gemakkelijker maken/stimuleren. Hierbij gaat het over het hebben van de gelegenheid, een bepaalde (sociale/economische) druk of verleiding en situaties waarin overtuigingen worden gerationaliseerd.

⁹ [bio-versie-104zv_def.pdf \(bio-overheid.nl\)](#)

Bij het uitvoeren van de interne controle wordt aandacht besteed aan frauderisico's. Dit gebeurt door in het gesprek met de afdelingen aandacht te hebben voor deze risico's. De interne controle werkzaamheden zijn echter niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Hiervoor zijn specifieke onderzoeken nodig die worden uitgevoerd door deskundigen op dit gebied, omdat fraude veelal gepaard gaat met maatregelen die de dader neemt om de fraude te verhullen.

4.6 Opvolging van aanbevelingen

Uit de VIC rapportages volgen aanbevelingen om de processen te verbeteren. Deze aanbevelingen zijn belangrijk. In elke VIC rapportage wordt er terugkoppeling gegeven op de aanbevelingen en of deze zijn opgevolgd. De aanbevelingen vanuit de VIC's worden verwerkt in het register, de coördinatie hiervan wordt bijgehouden in de 2^e lijn.

Uit de verschillende onderzoeken, audits, evaluatie voor diverse gremia (RKC, accountant, brieven CC, onderzoeken CC) volgen aanbevelingen. De aanbevelingen worden 'warm' overgedragen aan desbetreffende afdelingen. De opvolging hiervan wordt bijgehouden in het aanbevelingenregister, wat Concerncontrol bijhoudt, faciliteert en toetst.

Aanbevelingen zijn een onderdeel van de PDCA cyclus. Voorheen werd de verantwoording op aanbevelingen per afdeling verwerkt in de afdelingsrapportages, nu heeft het een plekje gekregen in het prestatiegesprek met de directeurs. Dit zal zich gedurende dit jaar verder moeten ontwikkelen. Business control helpt de verantwoordelijke afdelingen de aanbevelingen op te volgen, of een reactie te geven wanneer de aanbeveling (nog) niet is opgevolgd. Concerncontrol houdt hier toezicht op en toetst op voortgang of afronding.

De aanbevelingen van de accountant, de Rekenkamercommissie, de concerncontroller aan het bestuur en vanuit het periodieke doelmatigheid- en doeltreffendheidsonderzoek (artikel 109a Waterschapswet) worden extra gemonitord en worden verantwoord in de jaarstukken. Voor de ambtelijke aanbevelingen is er (nog) geen proces, behalve dat ze worden bijgehouden in het register en onderwerp van gesprek zijn in de prestatiegesprekken.

De aanbevelingen worden uitgevoerd door de organisatie, gemonitord en getoetst door de concerncontroller wanneer deze zijn afgerond.

5 Controleaanpak op hoofdlijnen

5.1 Selectie processen

Voor het bepalen van de processen en posten wordt een financieel overzicht gebruikt ontleend aan de jaarrekening (zogenaamde leadsheet uit de financiële administratie). Hiermee wordt zowel bepaald welke processen als welke balansposten uit de jaarrekening belangrijk zijn en aan nader onderzoek via de verbijzonderde interne controles worden onderworpen.

Om te bepalen welke geldstromen in de controle van de rechtmatigheid moeten worden betrokken en om de bevindingen te evalueren is een tolerantie nodig. Deze tolerantie bepaalt mede de omvang en diepgang van de uit te voeren controlewerkzaamheden. Het uitgangspunt hiervoor is de eerder genoemde controletolerantie en bedraagt voor 2021 € 2,6 miljoen (begroting 2021).

Op basis van een (gebruikelijke) inschatting wordt de controletolerantie bepaald op 50% van de verantwoordingsgrens van 1%. Hiermee wordt de kans dat geldstromen (onbedoeld) buiten de controle blijven beperkt en daarmee ook de kans verkleind op niet ontdekte fouten. Voor de planning en uitvoering van de verbijzonderde interne controles dient derhalve als controletolerantie € 1,3 miljoen (50% van 2,6 miljoen) gehanteerd te worden. De processen die dan worden geraakt zijn ook minimaal de processen die voor de externe accountant relevant zijn.

Dit leidt tot het volgende overzicht, waaraan tevens de afdelingen (proceseigenaren uit de 1^e lijn) zijn gekoppeld:

Activiteiten	Realisatie boekjaar 2020 (*1.000)	Financiële impact % > 0,5% van lasten of baten	Afdeling
<i>Proces VIC</i>			
Belastingen en heffingen	-230.913	93%	FCB
Inkopen en aanbesteden	109.545	42%	Water, IB, HBWP, VHIJG e.a. P&OCF
Personeel	77.224	30%	
Bijdragen aan derden (subsidies)	20.736	8%	Watersystemen
Bijdragen van derden (subsidies)	-20.004	8%	Ingenieursbureau
Goederen en diensten aan derden (verkopen)	-7.376	3%	VHIJG / Waterketen
Interne verrekeningen	-261	0%	FCB
<i>Jaarrekening VIC</i>			
Investerings in activa (afschrijvingen)	36.869	14%	FCB
Voorzieningen	8.873	3%	FCB
Treasury (rentelasten)	7.151	3%	FCB
Verbonden partijen (dividend)	-4.322	2%	FCB
Reserves	-3.016	9%	Watersystemen / FCB
Overige posten jaarrekening	N.v.t.	N.v.t.	VHIJG
Jaarverslag	N.v.t.	N.v.t.	VHIJG

Alle in de tabel genoemde bedragen uit de exploitaties zijn daarmee belangrijk en aan te merken als controleobject voor de verbijzonderde interne controle. Deze worden dan ook elk jaar met behulp van een VIC gecontroleerd. De diepgang en omvang is afhankelijk de grootte van de geldstroom en gevoeligheden voor risico's op fouten (zie paragraaf 5.2). De verbijzonderde interne controle (VIC) hiervan wordt verspreid over het jaar uitgevoerd.

De volgende geldstromen volgen niet een proces maar dit betreft meer een post uit de jaarrekening:

- investeringen (afschrijvingen), dit is onderdeel van de materiele vaste activa;
- interne verrekeningen betreft toerekening van overhead (baten en lasten);
- reserves betreft mutaties op basis van besluiten, dit is onderdeel van het eigen vermogen/reserves;
- voorzieningen bestaan uit dotaties aan voorzieningen, dit is onderdeel van de post voorzieningen;
- verbonden partijen, dit is onderdeel van de financiële vaste activa.

Hiervoor worden eveneens verbijzonderde interne controlewerkzaamheden voor verricht (zie hiervoor 5.3) en dan vooral aan het eind van het boekjaar (of begin van het boekjaar+1).

5.2 Risicoanalyse processen

Om de verdere focus en aandachtspunten te bepalen voor het verrichten van verbijzonderde interne controles op de processen is een risicoanalyse nodig. Dit is een algemene risicoanalyse op hoofdlijnen en geeft richting aan de controlewerkzaamheden. Teven geeft dit een indicatie van risico's waarvoor interne beheersingsmaatregelen nodig zijn bij de afdelingen. Een risico is de kans dat een ongewenste situatie zich voordoet en van invloed is op de getrouwheid of rechtmatigheid. Of anders zonder interne beheersmaatregelen bestaat er een hoge kans op voordoen van dit risico en in sommige gevallen is deze kans laag.

Per proces wordt een risicoprofiel bepaald aan de hand van een zestal aspecten¹⁰ zoals opgenomen in de tabel hieronder. Deze risicoanalyse¹¹ levert het volgende beeld op:

Activiteiten	Belangrijke ontwikkeling en of politieke risico's	Complexe transacties inclusief verbonden partijen	Niet routinematige transacties	Subjectiviteit speelt grote rol	Risico op materiele fraude	Risico op fouten rechtmatigheid	Criterium rechtmatigheid
<i>Proces VIC</i>							
Belastingen en heffingen	Laag	Laag	Laag	Hoog	Hoog	Hoog	VW, M&O
Inkopen en aanbesteden	Laag	Laag	Laag	Laag	Hoog	Hoog	VW, M&O
Personeel	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	VW
Bijdragen aan derden (subsidies)	Laag	Laag	Hoog	Hoog	Laag	Hoog	VW, M&O
Bijdragen van derden (subsidies)	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Hoog	VW
Goederen en diensten aan derden (verkoop)	Laag	Laag	Hoog	Hoog	Laag	Hoog	VW, M&O
Interne verrekeningen	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	N.v.t.
<i>Jaarrekening VIC</i>							
Investerings in activa (afschrijvingen)	Laag	Laag	Hoog	Hoog	Laag	Laag	W
Voorzieningen	Laag	Laag	Hoog	Hoog	Laag	Laag	W
Treasury (rentelasten)	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	VW
Verbonden partijen (dividend)	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	VW
Reserves	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	Laag	B

Voor de risico's die op hoog zijn ingeschat kan het volgende worden opgemerkt:

Belastingen en heffingen

- Subjectiviteit is hoog bij het bepalen van kwijtscheldingen of het bepalen van eventuele oninbaarheid van vorderingen vanwege opgelegde aanslagen.

¹⁰ Ontleend aan de controlestandaarden van de NBA (COS 315)

¹¹ (VW) voorwaarden criterium, (B) begrotings criterium, (M&O) misbruik en oneigenlijk gebruik criterium, (W) waardering van activa

- Gelet op de omvang (93% van de baten) bestaat er een hogere kans op een materiele fout als gevolg van fraude als gevolg van onterechte kwijscheldingen of niet opleggen van aanslagen.
- Het voorgaande bepaalt daarmee ook een hogere kans op rechtmatigheidsfouten door het niet naleven van de voorwaarden of in geval van misbruik en oneigenlijk gebruik.

Inkopen en aanbesteden

- Vanwege de omvang en de aard (diensten, onderhoud, werken) van de inkopen en aanbestedingen is de kans hoog op materiele fraude, met name indien betaald wordt voor prestaties of meerwerk waarvoor geen levering of prestatie heeft plaatsgevonden.
- Het hoge risico op fouten voor de rechtmatigheid vloeit vooral voort uit de overwegend complexe regelgeving en arbeidsintensieve proces van aanbesteden. Daarnaast is dit proces binnen HHNK ook decentraal ingericht. Dit kan o.a. tot gevolg hebben dat niet het juiste inkoopspoor wordt gekozen, dat aanbestedingen worden onterecht worden gesplitst of onterecht geclusterd, de 4-jaars termijn niet in acht wordt genomen of (gunnings-)criteria zijn niet realistisch (niet in verhouding tot de aard van de opdracht) of ondoorzichtig of aanbestedingen vinden één-op-één plaats.

Bijdragen aan derden (subsidies)

- Subsidies zijn overwegend niet-routinematige transacties waarvoor een hoger risico van toepassing is.
- Vanwege de aard is sprake van subjectiviteit bij het toekennen van subsidies en het voldoen aan subsidievoorwaarden. Hiervoor wordt in belangrijke mate gebruik gemaakt van door derden aangeleverde gegevens.
- Het voorgaande geeft een hoger risico op onrechtmatigheden door het niet naleven van voorwaarden en mogelijk van misbruik en oneigenlijk gebruik.

Bijdragen van derden (subsidies)

- Voor ontvangen subsidies is het niet (kunnen) voldoen aan de voorwaarden een hoog risico in relatie tot mogelijke terugbetalingsverplichting.

Goederen en diensten aan derden (verschillende opbrengststromen)

- Voor verkoop van gronden en overige goederen is sprake van een hoger risico op niet-routine matige transacties;
- De verkoop van grond en de opbrengst uit pacht is gebonden aan waardebeoordeling waarvoor vaak een hogere mate van subjectiviteit aan de orde is;
- Voor de opbrengst uit leges is een hogere kans op fouten in de rechtmatigheid in verband met de afhankelijkheid van de grondslag (juiste gegevens) voor deze berekening en de handhaving hiervan;

De hiervoor genoemde risicoanalyse wordt overgenomen in de verbijzonderde interne controleplannen (VIC-plan). Dit wordt dan verder uitgewerkt door ook aandacht te geven aan de kwaliteit van de interne beheersing en (bestaande) maatregelen die deze risico's

moeten voorkomen of beperken. Indien de interne beheersing niet op orde is worden hier aanbevelingen voor opgenomen in de periodieke VIC-rapportages ter opvolging van verantwoordelijken in het primaire proces (1^e lijn).

De risico's zoals deze hiervoor zijn genoemd vragen om adequate maatregelen van interne beheersing in de 1^e lijn. Deze maatregelen waarborgen dat onjuistheden in transacties of balansmutaties (financiële beheershandelingen) worden voorkomen of tijdig ontdekt en hersteld.

Bij het uitwerken van een VIC-plan wordt een analyse gemaakt van deze risico's en maatregelen en tenminste de volgende aandachtspunten betrokken:

- Welke ontwikkelingen (wet- en regelgeving etc.) zijn van invloed op de (VIC)-controle.
- Is een vastgestelde AO/IB beschrijving aanwezig die voldoet aan de daaraan te stellen eisen?
- Is er sprake van wijziging in het proces, de organisatie of betrokkenheid van medewerkers?
- Wat is de invloed van informatieveiligheid (IT-systemen) op de interne beheersing van risico's en hoe deze worden betrokken in de (VIC)-controle?
- Hebben de interne controles de achterliggende jaren bevindingen opgeleverd en wat is hiermee gedaan?

In bijlage 1 is het toetsingskader opgenomen van de risico's in de processen en de daarbij behorende controlemaatregelen.

5.3 Posten uit de jaarrekening

De controle van de rechtmatigheid richt zich naast de geldstromen uit processen ook op posten (balansstanden) in de jaarrekening. Daar vinden de balansmutaties plaats of worden (handmatige) boekingen verricht die leiden tot een stand per balansdatum. Hiervan wordt een afzonderlijk dossier gemaakt, voorzien van memo's met name gericht aan en ten behoeve van de accountantscontrole.

Hieronder is de tabel opgenomen uit de jaarrekening 2020 om inzicht te geven in het financiële belang hiervan.

Activa (bedragen x € 1 miljoen)	31-12- 2020	31-12- 2019	Passiva (bedragen x € 1 miljoen)	31-12- 2020	31-12- 2019
<i>Vaste activa</i>			<i>Vaste passiva</i>		
Immateriële vaste activa	3,5	4,1	<i>Eigen vermogen</i>		
Materiële vaste activa	448,0	456,0	Algemene reserve	30,1	30,1
Financiële vaste activa	2,8	2,7	Bestemmingsreserves voor tariefseglisatie	33,7	35,6
			Overige bestemmingsreserves	42,0	43,1
<i>Werk voor derden</i>	1,3	0,4	Resultaat boekjaar	5,5	-
<i>Vlottende activa</i>			<i>Voorzieningen</i>	26,1	22,9
Liquide middelen	41,0	38,1			
Kortlopende vorderingen	29,6	35,6	<i>Vaste schulden</i>	358,7	352,1
Overlopende activa	26,4	43,7			
			<i>Werk voor derden</i>	2,5	2,4
			<i>Vlottende passiva</i>		
			Netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar	28,6	43,5
			Overlopende passiva	25,4	51,0
<i>Afrondingsverschillen</i>	-	0,1	<i>Afrondingsverschillen</i>	-	-
Totaal	552,6	580,7	Totaal	552,6	580,7

Voor deze posten worden ook verbijzonderde interne controlewerkzaamheden verricht. De uitvoering hiervan vindt plaats voorafgaand aan of bij het samenstellen van de jaarrekening. Daarmee wordt een dossier opgebouwd om vast te stellen of de jaarrekening getrouw is samengesteld. Dit dossier wordt in de (kwaliteits-)review van concerncontrol betrokken. Tevens wordt dit dossier ter beschikking gesteld aan de accountant ten behoeve van de controle hiervan.

In bijlage 2 is een toetsingskader opgenomen van de exploitatieposten en balansmutaties uit de jaarrekening en risico's en bijbehorende controlemaatregelen zoals deze in de verbijzonderde interne controle worden betrokken.

5.4 Bronnen van onderzoek

Voor het uitvoeren van verbijzonderde interne controle is het belangrijk dat medewerkers die deze controles uitvoeren toegang krijgen tot de relevante informatiebronnen. Tegelijkertijd is aandacht nodig en maatregelen om privacy gevoelige informatie te beschermen. In de verbijzonderde interne controleplannen wordt dit verder uitgewerkt conform de HHNK brede afspraken hierover.

Informatie voor de controle wordt onder andere ontleend aan gegevensbestanden uit de financiële administratie (UBW, Basware), salarisadministratie, contractregistraties, BI rapporten, externe- en interne regelgeving (verordeningen, bestuursbesluiten,

mandaatbesluiten) en producten uit de planning en controlcyclus (begroting, trial-rapportages, jaarverslag en jaarrekening).

Daarnaast kan het van belang zijn om externe bronnen te betrekken of te raadplegen, waaronder verslagen van de accountant, rekenkamercommissie, commissie BBV, BADO en NBA.

5.5 Documentatie VIC

Alle uitkomsten van controleactiviteiten van de VIC wordt vastgelegd in memo's. Het is noodzakelijk dat de onderliggende documenten systematisch en op zodanige wijze worden vastgelegd dat deze ook voor anderen (collega's, accountant) te volgen zijn.

Daarom wordt per proces / post van de jaarrekening een apart digitaal dossier aangemaakt waarin duidelijk wordt vastgelegd per proces:

- Normenkader wat van toepassing is.
- Procesbeschrijving: beschrijving van belangrijkste processtappen en beheersmaatregelen, de zogenaamde opzet en bestaan van het proces zoals vastgelegd de procesbeschrijvingen van HHNK (Kompass).
- Risicoanalyse: relatie tussen processtappen, normenkader, risico's en interne beheersmaatregelen.
- Lijncontrole: de beschreven processtappen zijn onderbouwd met brondocumentatie met één voorbeeld ter onderbouwing van het bestaan van het proces en de beheersmaatregelen.
- Controlestappen: de controlestappen (deelwaarnemingen, steekproeven, cijferanalyses etc.) die volgen uit de risicoanalyses om het proces of post van de jaarrekening (gegevensgericht) te controleren.
- Omvang steekproef of deelwaarneming: documentatie omtrent de gehanteerde omvang van de steekproef of deelwaarneming voor detailcontroles.
- Documentatie: gebruikte documentatie ter onderbouwing van alle controlewerkzaamheden.
- Vastlegging: rapportage van bevindingen en aanbevelingen van de uitgevoerde controlewerkzaamheden (op basis van verbijzonderde interne controleplan, checklists en controles).

De controles die volgen uit het samenstellen van de jaarrekening en het dossier voor de accountant zoals cijferanalyses, aansluiting met financiële administratie en sub-administraties en andere werkzaamheden worden eveneens in aparte memo's / bestanden vastgelegd in het digitale dossier van HHNK.

6 Overige onderzoeken

6.1 Specifieke onderzoeken

Specifieke onderzoeken betreffen onderzoeken die incidenteel uitgevoerd worden als gevolg van een specifiek verzoek of actualiteit in het controlejaar.

Voor zover van toepassing vindt afstemming plaats met concerncontrol over onderzoeken die de verbijzonderde interne controle kunnen raken.

6.2 Doelmatigheidsonderzoeken en doeltreffendheid

Het doen van doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken is opgenomen in de Waterschapswet onder artikel 109a door het dagelijks bestuur, die ook worden uitgevoerd door concerncontrol. Voor onderzoeken vanuit het algemeen bestuur is de rekenkamercommissie ingericht. Daarnaast kunnen doelmatigheidsonderzoeken worden uitgevoerd op verzoek van een afdeling of externe instantie.

Voor zover van toepassing vindt afstemming plaats met concerncontrol over onderzoeken die de verbijzonderde interne controle kunnen raken.

7 Planning

7.1 Voorbereiding

De voorbereiding van de verbijzonderde interne controles starten in het voorjaar met de actualisatie van het controleplan interne beheersing. Vervolgens wordt per proces (paragraaf 5.1) de verbijzonderde interne controleplannen geactualiseerd. Hierover vinden gesprekken plaats met proceseigenaren / afdelingen (1e lijn). In deze gesprekken wordt onder andere aandacht besteed aan:

- Actuele ontwikkelingen die van invloed zijn op het proces en/of geldstromen.
- Tussentijds rapportages over (financiële) ontwikkelingen.
- Wijzigingen in relevante wet- en regelgeving van invloed op het proces.
- Eventuele proceswijzigingen, risico's (financieel, ICT, informatiebeveiliging) en beheersmaatregelen en de impact daarvan op de verbijzonderde interne controles.
- Inventarisatie van frauderisicofactoren en maatregelen om dit te voorkomen.
- Opvolging van adviezen uit de managementletter, verslag van bevindingen en de rapportages van verbijzonderde interne controles van de voorgaande periode.
- Planning van de uit te voeren (controle-)werkzaamheden.
- Rapportages, benodigde documentatie en/of data die voor de controle relevant zijn.

De vastlegging van deze gesprekken en werkzaamheden vindt plaats in het verbijzonderde interne controleplan van het betreffende proces.

7.2 Jaarplanning

Van de voorbereiding en uitvoering van de VIC-werkzaamheden wordt een jaarplanning opgesteld waarin alle controleactiviteiten, tijdspad uitvoering, producten en verantwoordelijken, review en rapportages zijn opgenomen. In onderstaande tabel is de samenvatting¹² hiervan opgenomen.

Activiteiten	Realisatie boekjaar 2020 (*1.000)	Financiële impact % > 0,5% van lasten of baten	Afdeling	KW 1-2021	KW 2-2021	KW 3-2021	KW 4-2021	KW 1-2022
Algemeen								
Normenkoder	N.v.t.	N.v.t.	CC			V		
Controleplan	N.v.t.	N.v.t.	BV/CC	V				
VIC-plannen proces / jaarrekening	N.v.t.	N.v.t.	BV/VHIG	V				
Review uitvoering VIC processen	N.v.t.	N.v.t.	CC/BV			V		V
Review uitvoering VIC jaarrekening	N.v.t.	N.v.t.	CC/BV					V
Rapportage	N.v.t.	N.v.t.	CC			V		V
Proces VIC								
Belastingen en heffingen	-230.913	93%	FCB	V	V	V	V	V
Inkopen en aanbesteden	109.545	42%	Water, IB, HBWP, VHIG e.a.	V	V	V	V	V
Personeel	77.224	30%	P&OCF	V	V	V	V	V
Bijdragen aan derden (subsidies)	20.736	8%	Watersystemen		V		V	V
Bijdragen van derden (subsidies)	-20.004	8%	Ingenieursbureau		V		V	V
Goederen en diensten aan derden (verkoop)	-7.376	3%	VHIG / Waterketen		V		V	V
Interne verrekeningen	-261	0%	FCB					
Jaarrekening VIC								
Investerings in activa (afschrijvingen)	36.869	14%	FCB					V
Voorzieningen	8.873	3%	FCB					V
Treasury (rentelasten)	7.151	3%	FCB					V
Verbonden partijen (dividend)	-4.322	2%	FCB					V
Reserves	-3.016	9%	Watersystemen / FCB					V
Overige posten jaarrekening	N.v.t.	N.v.t.	VHIG					V
Jaarverslag	N.v.t.	N.v.t.	VHIG					V

¹² De detailplanning wordt medio 2021 nader bepaald

8 Rapportages

8.1 Algemeen

Het controleplan wordt jaarlijks ter vaststelling voorgelegd aan het directie overleg en dagelijks bestuur. De voortgang en bevindingen over de uitvoering van het controleplan worden twee keer per jaar aan het directie overleg gerapporteerd.

Het voorstel is om tussentijds (augustus/september) een rapportage op te stellen door concerncontrol. Hierin wordt de voortgang en eerste bevindingen opgenomen op basis van review door concerncontrol van de uitkomst van de door de 2^e lijn uitgevoerde VIC.

Na afloop van het boekjaar wordt een (samenvattende) rechtmatigheidsrapportage met de uitkomsten van de VIC aangeboden aan het directie overleg en ter besluitvorming aan het (dagelijks) bestuur voorgelegd. Deze rapportage wordt opgesteld door concerncontrol op basis van de review van de door de 2^e lijn uitgevoerde VIC.

8.2 Rapportages over de processen (VIC)

Voor elk VIC onderdeel/proces worden door de 2^e lijn de volgende rapportages opgesteld. Deze rapportage wordt op de inhoudelijke juistheid van de bevindingen voorgelegd aan de proceseigenaar. De proceseigenaar voegt zijn reactie en de te ondernemen actie op de bevindingen toe en verstrekt deze aan concerncontrol (ten behoeve van review, kwaliteit, voortgang en belangrijke bevindingen).

Als er bevindingen worden gedaan dient te worden vastgesteld of het financiële fouten of niet- financiële fouten betreffen. Niet financiële fouten zijn aandachtspunten voor de administratieve organisatie en interne beheersing en worden gerapporteerd om maatregelen te treffen ter verbetering.

Rapportage opzet/bestaan van interne beheersmaatregelen proces

De primaire keuze voor de controleaanpak is het beoordelen van de opzet, bestaan van de interne beheersingsmaatregelen (systeemgerichte controle) die risico's moeten uitsluiten of beperken. Hiervoor wordt door een lijncontrole één transactie van het begin tot en met de verwerking in de financiële administratie gevolgd en gedocumenteerd. Hiermee krijgt de VIC inzicht in het proces, de mate waarin risico's worden beheerst door interne beheersmaatregelen. Bij geconstateerde gebreken worden aanbevelingen gedaan aan de proceseigenaar. Tenslotte wordt een conclusie geformuleerd over de kwaliteit van de interne beheersing en eventuele vervolgstappen/controles om verdere risico's of fouten (indien van toepassing) te beheersen of op te sporen. Hiervoor worden dan aanvullende deelwaarnemingen gedaan op de interne beheersmaatregelen of gekozen voor een steekproef en/of cijferanalyses. Deze lijncontrole wordt bij voorkeur in het eerste kwartaal van het boekjaar uitgevoerd.

Rapportage periodieke werkzaamheden (deelwaarneming/steekproef/etc.) proces

Dit memo bevat de uitkomst van de controlewerkzaamheden (kader processen) die nodig zijn om gedurende het jaar voldoende zekerheid te krijgen dat er geen sprake is van belangrijke risico's (die niet beheerst worden) of fouten. De bevindingen komen uit aanvullende deelwaarnemingen gedaan op de interne beheersmaatregelen of een steekproef en/of cijferanalyses zoals dit verder is uitgewerkt in het VIC-plan van het proces.

Bij geconstateerde gebreken worden aanbevelingen gedaan aan de proceseigenaar. Tevens wordt aangegeven of er sprake is van fouten voor de rechtmatigheid en de getrouwheid en in welke mate sprake is van een incidenteel of een structureel karakter heeft en nog kan worden hersteld.

Tenslotte wordt een conclusie geformuleerd over de kwaliteit van de interne beheersing en over de rechtmatigheid van de baten en lasten.

Rapportage werkzaamheden jaarrekening

Deze rapportage bevat de uitkomst van de controlewerkzaamheden (toetsingskader jaarrekening) die nodig zijn om voldoende zekerheid te krijgen dat er geen sprake is van belangrijke risico's of fouten in de jaarrekening(-post).

Bij geconstateerde gebreken worden aanbevelingen gedaan aan de proceseigenaar. Tevens wordt aangegeven of er sprake is van fouten voor de rechtmatigheid en de getrouwheid en in welke mate sprake is van een incidenteel of een structureel karakter heeft en nog kan worden hersteld.

Tenslotte wordt een conclusie geformuleerd over de kwaliteit van de interne beheersing en over de rechtmatigheid van de baten en lasten.

8.3 Rapportages door concerncontrol

De rapportages die volgen uit de VIC en de jaarrekening worden (na hoor/wederhoor met de proceseigenaar) beschikbaar gesteld aan concerncontrol. Daarmee krijgt concerncontrol de mogelijkheid om een review uit te voeren en hierover te rapporteren aan het directie overleg en bestuur (na afstemming rapportage met VIC, proces-eigenaar). Door concerncontrol worden de volgende rapportages opgesteld:

1. Tussentijdse rapportage met een evaluatie van de kwaliteit van de VIC plannen en voorlopige bevindingen en aanbevelingen op basis van review ten behoeve van het directie overleg.
2. In een rapportage bij de jaarrekening waarin een evaluatie staat van de uitkomsten van de VIC's en een conclusie over de rechtmatigheid van baten en lasten op basis van

rapportage VIC's afgelopen boekjaar, rapportages jaarrekening en eigen (aanvullende) waarnemingen op basis van o.a. de jaarstukken.

Bijlage 1 Kader risicoanalyse per proces

De hierna volgende processen zijn ontleend aan hoofdstuk 5 uit het controleplan en aangevuld met een enkel overige proces (financiële administratie) voortvloeiend uit de controle op de rechtmatigheid.

Dit kader is bedoeld voor de uitwerking van de verbijzonderde interne controleplannen waarin tenminste de hier genoemde risico's en controlemaatregelen worden betrokken.

Belastingen en heffingen

De belastingen en heffingen vormen de belangrijkste opbrengsten binnen HHNK. Doel van de controle op belastingopbrengsten is het vaststellen van de volledigheid van de opbrengsten en naleving van de verordeningen.

Daarnaast bestaat er een relatie met de balanspost vorderingen. In het kader van de getrouwheid is hier de waardering van belang en het treffen van een voorziening voor oninbare vorderingen.

Het proces bestaat in hoofdlijnen uit de volgende deelprocessen:

- het opleggen van aanslagen voor belastingen en heffingen
- het verlenen van kwijtscheldingen
- het innen van belastingen en heffingen

De belangrijkste risico's voor het proces:

- het belangrijkste risico is dat de belastingopbrengsten niet volledig worden verantwoord als gevolg van:
 - onjuiste tarieven (niet conform verordeningen);
 - onvolledig objecten- / subjectenbestand;
 - onjuiste (te lage) waardering van de objecten;
 - onvolledige aanslagoplegging (niet voor elk object / subject een aanslag) en onjuiste bepaling van vrijstellingen;
 - onrechtmatige toekenning van bezwaarschriften (verlagingen) en kwijtscheldingen

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen opzet en bestaan (interne beheersmaatregelen)
- toetsen van de interne beheersingsmaatregelen via het Internal Control Framework (ICF).
- aansluiten van subadministraties met financiële administratie.
- verrichten van cijferanalyses met behulp van externe bronnenbenadering (EBB) wat de verwachte opgelegde aanslag is voor het boekjaar
- verrichten van cijferboordeling op de opbrengsten (realisatie, jaar x-1 en begroting)

Inkopen en aanbesteden

Het proces inkopen en aanbesteden bestaat in hoofdlijnen uit twee deelprocessen, namelijk:

- aanbesteden; specificeren inkoopbehoefte, selecteren van de leveranciers contracteren
- inkopen: bestellen, bewaken levering, nazorg, betaling leveranciers

Aanbesteden

De belangrijkste risico's voor het deelproces aanbesteden:

- niet juiste naleving (EU) aanbestedingsregels;
 - niet naleven van de Europese drempelbedragen
 - onterecht samenvoegen of splitsen van opdrachten
 - geen zorgvuldige raming aanwezig
 - raamovereenkomst voor onbepaalde tijd, onbeperkte verlenging
 - wijzigingen in de opdracht tijdens de looptijd van een overeenkomst (na gunning)
- niet voldoen aan het interne inkoopbeleid
- onvolledigheid contractenregister, onvolledige verplichtingenadministratie

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen opzet en bestaan (interne beheersmaatregelen)
- spendanalyses per kwartaal met beoordeling op de juistheid van de (EU)-aanbesteding (contract/-verlenging)
- dossieronderzoek op juistheid van de (EU-) aanbestedingen

Met een spendanalyse wordt o.b.v. de opboekingen van crediteuren (4-jaarstermijn) achteraf een gegevensgerichte controle uitgevoerd om vast te stellen of de aanbesteding conform de geldende wet- en regelgeving heeft plaatsgevonden.

De controle op de naleving van de (EU) aanbestedingsregels richt zich op zowel de uitgaven in de exploitatie als investeringen (materiële vaste activa en immateriële vaste activa).

Inkopen

De belangrijkste risico's voor het deelproces inkopen:

- het ongeautoriseerd aangaan van verplichtingen c.q. verstrekken van opdrachten;
- het betalen voor prestaties die niet zijn geleverd

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen opzet en bestaan (interne beheersmaatregelen) van dit proces
- deelwaarneming of steekproef op aangaan verplichtingen en verstrekken van opdrachten
- deelwaarneming of steekproef op prestatielevering
- deelwaarneming of steekproef op betaling cf mandaat
- nagaan of sprake is van misbruik en oneigenlijk gebruik

De kosten voor inhuur zijn kosten gebaseerd op inkoopfacturen en inkoopcontracten. Deze kosten vormen onderdeel van de (verbijzonderde) interne controle op inkopen en aanbestedingen.

Personeel

Lonen en salarissen

Het proces personeel omvat de lonen en salarissen, premies en afdrachten voor de vaste medewerkers in dienst. Daarnaast zijn er overige personeel gerelateerde vergoedingen (WKR) en declaraties.

De post lonen en salarissen kent een relatief hoog voorspelbaar karakter (voornamelijk vaste vergoedingen en vooraf bekende vaste belastingafdrachten) en bestaat voornamelijk uit veel kleine deelbetalingen.

De belangrijkste risico's voor het proces personeel:

- het niet juist, niet tijdig en onvolledig verantwoorden van de salariskosten in de financiële administratie.
- het onjuist en/of ongeautoriseerd betalen van salarissen
- ontbreken van onderbouwing onkostenvergoedingen / declaraties (toepassing WKR)

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen opzet/bestaan voor in-uitdienst tot en met salarisbetaling
- vaststellen betrouwbaarheid en naleving autorisatiematrix
- steekproef of deelwaarneming op salarismutaties
- steekproef of deelwaarneming op declaraties
- steekproef of deelwaarneming op naleving WKR
- steekproef of deelwaarneming op overige vergoedingen
- vaststellen aansluiting salarisadministratie met financiële administratie
- vaststellen tijdige afdracht loonbelasting en sociale lasten
- vaststellen autorisatie salarisbetaling

Uitbesteding salarisverwerking

In geval van door HHNK aan derden uitbestede werkzaamheden zal (met financiële stromen van materieel belang) het waterschap de rechtmatige uitvoering hiervan willen vaststellen. Voor deze vaststelling zijn er drie mogelijkheden, namelijk:

1. De organisatie gaat zelf controleren of laat een controle bij het servicebureau uitvoeren.
2. Het servicebureau verstrekt een accountantsmededeling over de kwalitatieve aspecten van de administratieve organisatie en interne controle (Assurance rapport). De accountant spreekt daarbij een oordeel met een redelijke mate van zekerheid uit over de toereikendheid daarvan ten behoeve van de waarborging van de rechtmatigheid voor de uitvoering van de regelingen als geheel.

3. Het servicebureau overlegt een verantwoording met een rechtmatigheidsverklaring (afgeven door bijvoorbeeld de accountant van het bureau) over de uitvoering van de regeling.

Het uitgangspunt is dat de werkzaamheden en rapportage van de accountant van de uitvoeringsorganisatie in combinatie met de interne controlewerkzaamheden die XX zelf uitvoert, voldoende informatie bieden.

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- beoordelen ISAE 3402 rapportage en daarin opgenomen bevindingen en aanbevelingen.
- beoordelen van de uit/in ISAE 3402 opgenomen HHNK werkzaamheden.

Bijdragen aan derden (subsidies)

Het subsidieproces kent in elk geval een aanvraag, een beschikking inzake subsidieverlening en de subsidievaststelling. Voorts worden vaak voorschotten verleend en afhankelijk van het toegekende subsidiebedrag, wordt ook tussentijdse informatie gevraagd van de gesubsidieerde organisatie.

Het subsidieproces is onder te verdelen naar de volgende activiteiten:

- Landbouwportaal
- Overige subsidies die worden gecontroleerd door de accountant en/of zijn van dermate geringe aard dat deze geen afzonderlijke interne controle behoeven.

De belangrijkste risico's voor het deelproces:

- niet voldoen aan de subsidievoorwaarden

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen opzet en bestaan (interne beheersmaatregelen)
- inhoudelijk toetsen van de subsidies aan de voorwaarden
- nagaan of sprake is van misbruik en oneigenlijk gebruik

Bijdragen van derden (subsidies)

De bijdragen van derden / Subsidies betreft onder andere opbrengsten voortvloeiend uit bijdrage van het Rijk, provincies en overige openbare lichamen.

- De bijdrage van het Rijk betreft HWBP, INTEREG Subsidies (o.a. POP2 en POP3)
- Verder zijn hier de subsidiabele uren voor HWBP opgenomen.
- De bijdrage van overige openbare lichamen bestaat voor een groot deel uit de Wet herverdeling Wegen

De belangrijkste risico's voor het proces:

- opbrengsten (subsidies) worden niet volledig verantwoord
- opbrengsten voldoen niet aan de subsidievoorwaarden (terugbetaling)

gemaakte kosten worden onterecht als subsidiabele baten opgenomen

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen bijdragen met subsidiebeschikkingen
- vaststellen juistheid naleving subsidievoorwaarden
- vaststellen aansluiting financiële administratie met sub administratie

Goederen en diensten aan derden (verkopten)

De verkopen betreft voornamelijk de opbrengsten uit:

- verkoop van grond en overige goederen
- opbrengst uit grond en water (pacht)
- diensten voor derden (leges)

De belangrijkste risico's voor het proces:

- opbrengsten worden niet volledig verantwoord
- gehanteerde verkoopprijzen zijn niet juist
- niet toepassen van de juiste verkoopprocedure
- ontbreken van taxaties
- niet indexeren van prijzen / contracten
- onjuiste tarieven en grondslag voor berekening van leges
- leges worden niet volledig verantwoord (misbruik/oneigenlijk gebruik)

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen opzet en bestaan (interne beheersmaatregelen) verkopen, pachten en leges
- vaststellen juiste verkoopprocedure (conform interne beleid)
- vaststellen aanwezigheid van (deskundige) taxaties
- vaststellen juistheid tarieven en grondslag voor leges (verordening) vaststellen juiste indexering van contracten
- vaststellen aansluiting financiële administratie met sub administraties

Treasury

Binnen het proces treasury onderscheiden wij twee geldstromen:

- aangaan langlopende geldleningen;
- aangaan kortlopende geldleningen.

Voor de rentelasten, jaarlijks ruim € XX miljoen. Deze lasten volgen uit leningen en zijn relatief eenvoudig te controleren (restant hoofdsom maal contractuele rente).

De belangrijkste risico's voor het proces:

- leningen zijn niet rechtmatig afgesloten conform Wet Fido e.a.

- overschrijden van de kasgeldlimiet (beperking van het renterisico op korte financieringen <1 jaar) i.v.m. financieren met korte middelen financieren;
- overschrijden van de renterisiconorm (beperking van het renterisico op lange financieringen > 1 jaar). De som van het bedrag aan aflossingen en het leningenbedrag dat in aanmerking komt voor een renteherziening mag in het betreffende jaar de renterisiconorm niet overschrijden.
- niet voldoen aan EMU saldo (Wet houdbare overheidsfinanciën Wet Hof) i.c. voor waterschappen binnen 0,05% van dit tekort (HHNK 32,5 mln).

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen opzet en bestaan (interne beheersmaatregelen)
- vaststellen aangaan van leningen conform Wet Fido e.a
- vaststellen lening conform contract
- vaststellen juiste berekening rentelast in exploitatie
- vaststellen of sprake is van overschrijden van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm
- vaststellen dat EMU-saldo binnen 0,05% van dit tekort (HHNK 32,5 mln) blijft.

Financiële administratie

Dit betreft activiteiten met betrekking tot:

- het verrichten van betalingen
- het waarborgen van de betrouwbaarheid van stambestanden
- het verwerken van memorialen per periode van afsluiting en/of balansdatum
- etc.

Voor dit onderdeel zijn de risico's en beheersmaatregelen uitgewerkt in het intern control framework (ICF) Financiële processen.

Bijlage 2 Kader risicoanalyse jaarrekening

Voor de volgende onderdelen en posten uit de jaarrekening wordt een verbijzonderd interne controleplan uitgewerkt waarin tenminste de hierbij genoemde risico's en controlemaatregelen worden betrokken.

Begrotingsrechtmatigheid

De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de begroting en de verordening op het financieel beheer en de Kadernota budgetbeheer.

Risico's

- Niet voldoen aan de spelregels i.c. het budgetrecht zoals vastgelegd in de begroting en kadernota budgetbeheer.

Belangrijke aandachtspunten voor het begrotingscriterium betreft het budgetrecht. Hiertoe is aandacht nodig voor:

- Inhoudelijke analyse begrotingsafwijkingen
- Proces rond begrotingswijzigingen
- Toerekening van baten en lasten aan de programma's
- Kredieten voor investeringen (zie materiele vaste activa)
- Mutaties (dotaties en onttrekkingen) in reserves (zie reserves)

Voor dit onderdeel wordt een gegevensgerichte controle uitgevoerd door het narekenen van de verschillen tussen (gewijzigde) begroting en de jaarrekening en het 'wegen' van de afwijkingen (op de lasten) op basis van het 'begrotingscriterium'. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de inhoudelijke analyse van deze overschrijdingen opgenomen in het hoofdstuk begrotingsrechtmatigheid in de jaarrekening.

In het kader van de rechtmatigheidsverantwoording is het begrotingscriterium nader uitgewerkt in de 'Notitie Rechtmatigheidsverantwoording' (januari 2021), voorheen de Kadernota 2018 van de Commissie BBV. Hieruit volgt dat over het budgetrecht en het voldoen hieraan afspraken moeten worden gemaakt tussen het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur (Kadernota budgetbeheer).

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa hebben betrekking op bijdragen en afkoopsommen.
De belangrijkste risico's voor deze post:

- waardering van immateriële vaste activa is niet juist

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen juiste toepassing van de kadernota activeringsbeleid

- vaststellen van de juiste waardering van deze activa
- vaststellen van de juiste afschrijvingen en (des-) investeringen en afwaarderingen

Materiële vaste activa (investeren in activa en afschrijven)

De materiële vaste activa hebben betrekking op geactiveerde investeringswerken, als waterkeringen, waterlopen, kunstwerken en gemalen, zuiveringstechnische werken, maar ook gronden en vervoermiddelen.

Voor investeringen zijn kredieten nodig die worden gevoteerd door de raad en vallen daarmee onder het budgetrecht (begrotingscriterium).

De belangrijkste risico's voor deze post:

- kadernota activeringsbeleid wordt niet juist toegepast
- waardering van activa is niet juist
- activa zijn geactiveerd maar bestaan niet meer
- kosten worden onterecht aangemerkt als investeringen en geactiveerd
- afschrijvingen zijn niet juist

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen juiste toepassing van de kadernota activeringsbeleid
- vaststellen het bestaan van de activa
- vaststellen van de juiste waardering van de activa
- vaststellen van de juiste afschrijvingen en (des-) investeringen en afwaarderingen
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa hebben betrekking op kapitaalverstrekkingen, dit zijn deelnemingen in de Nederlandse Waterschapsbank, BNG Bank N.V., B.V. Baggerzorg, N.V. HVC en AquaMinerals B.V.

Daarnaast betreft dit het Waterinnovatiefonds, bedoeld om innovatieve projecten in de watersector te stimuleren. Het fonds heeft een revolverend karakter en bestaat uit het verstrekken van leningen.

De belangrijkste risico's voor deze post:

- waardering van deelnemingen is niet juist
- waardering van fonds/leningen is niet juist
- verstrekken van leningen uit het fonds is niet conform het doel/voorwaarden

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- Vaststellen juiste waardering aan de hand van jaarstukken
- Vaststellen juiste naleving voorwaarden bij verstrekking van leningen

- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn die partijen waarin een waterschap, provincie of een gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Te denken valt aan gemeenschappelijke regelingen of andere rechtspersonen waar een deel van de activiteiten is belegd. De meeste vormen van samenwerking hebben een eigenstandige verantwoordingsplicht. Bij gemeenschappelijke regelingen is eveneens de rechtmatigheidsverantwoording onderdeel van de jaarrekening.

HHNK participeert in verschillende verbonden partijen. Dit betreft deelnemingen (NV's en BV's), waarvoor een kapitaalbelang uitstaat en welke zijn opgenomen onder financiële vast activa. Daarnaast is er sprake van verbonden partijen als gemeenschappelijke regelingen (GR'en) en overige samenwerkingsverbanden. Zowel in de begroting als in de jaarrekening is een overzicht opgenomen van de verbonden partijen.

Het belangrijkste risico voor deelnemingen is dat het kapitaal belang in waarde kan verminderen of het kapitaal niet rendeert. Voor de overige samenwerkingsverbanden kan sprake zijn van verstrekte subsidies en/of bijdragen aan verbonden partijen welke niet juist zijn verantwoord of niet rechtmatig zijn, omdat de bijdragen niet conform de richtlijnen van HHNK zijn verstrekt en/of vastgesteld.

De rechtmatigheidsverantwoording van HHNK kan worden beïnvloed door het niet-rechtmatig handelen van een instelling, waarmee het waterschap is verbonden indien:

- in de regeling, statuten, oprichtingsakte of overeenkomst is geregeld dat voorwaarden aan de bijdrage zijn verbonden waaraan de instelling zich moet houden om niet gehele of gedeeltelijke vermindering van de bijdrage van het waterschap te krijgen;
- de verbonden partij een mandaat heeft om namens en met geld van het waterschap te besteden, waarbij het waterschap feitelijk opdrachtgever is;
- de verbonden partij een eigen rechtspersoonlijkheid heeft en een aanbesteding verricht terwijl deze verbonden partij binnen de gezagsstructuur van het waterschap werkzaamheden verricht voor het waterschap;
- de verbonden partij geen eigen rechtspersoonlijkheid heeft en de opdracht daarmee feitelijk is verstrekt door het waterschap.

Bij het ontbreken van een goedkeurende rechtmatigheidsverklaring bij een gemeenschappelijke regeling waarin HHNK samenwerkt in de vorm van een openbaar lichaam, bedrijfsvoeringsorganisatie of een gemeenschappelijk orgaan, zijn er in principe geen consequenties. Deze drie vormen van samenwerking hebben namelijk een eigenstandige verantwoordingsplicht.

In de gemeenschappelijke regeling kunnen echter door de deelnemende gemeenten of waterschappen specifieke eisen worden gesteld met betrekking tot de bekostiging van de samenwerking. Zo kan bepaald zijn dat de gemeenschappelijke regeling moet voldoen aan eisen in het kader van de financiële rechtmatigheid en dat anders de bekostiging wordt beperkt of stopgezet.

Voor de beoordeling van de verbonden partijen is van belang dat:

- vaststellen van wijzigingen in de verbonden partijen
- vaststellen hoe toezicht binnen HHNK is geregeld
- vaststellen hoe gewaarborgd wordt dat bijzonderheden of (maatschappelijke) ontwikkelingen en/of uit overleggen met verbonden partijen worden vertaald naar (financiële) maatregelen binnen HHNK

Werken voor derden

Dit betreft werkzaamheden voor derden, zoals decentrale overheden en bedrijven, waarvoor de bijbehorende bijdragen nog niet zijn ontvangen.

De belangrijkste risico's voor deze post:

- activeren van kosten / opnemen vordering, welke niet inbaar zijn gelet op niet voldoen aan de voorwaarden.

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- Vaststellen juiste waardering aan de hand van brondocumentatie en (subsidie-) voorwaarden
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit direct opeisbare vorderingen op kredietinstellingen en kasmiddelen.

De belangrijkste risico's voor deze post:

- niet bestaan van bankrekeningen met beschikbare saldi

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen banksaldi conform saldobevestiging van de bank
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Kortlopende vorderingen en overlopende activa

Dit bestaat uit vorderingen op vooral belastingdebiteuren en overige debiteuren en een voorziening voor dubieuze debiteuren in mindering gebracht op de belastingdebiteuren. De overlopende activa betreft voornamelijk nog te ontvangen subsidies, op te leggen aanslagen en overige nog te ontvangen bedragen.

De belangrijkste risico's voor deze post:

- activeren van kosten / opnemen vordering, welke niet inbaar zijn gelet op niet voldoen aan de voorwaarden dan wel ontbreken van de grondslag hiervoor.

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen juiste waardering aan de hand van brondocumentatie en (subsidie-) voorwaarden
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit:

- de algemene reserve
- taakreserves (bestemmingsreserves voor tarief-egalisatie voor watersysteemheffing, zuiveringsheffing, wegenheffing).
- egalisatiereserves

Mutaties in de reserves (toevoegingen en onttrekkingen) zijn voorbehouden aan het algemeen bestuur en vallen daarmee onder het budgetrecht (begrotingscriterium).

In de jaarrekening moeten de toevoegingen en onttrekkingen aan elk van de bestemmingsreserves worden verwerkt overeenkomstig het bedrag dat via de begroting (swijzigingen) door het algemeen bestuur is goedgekeurd voor de betreffende bestemmingsreserve.

Verder kunnen er besluiten zijn die inhouden dat specifiek benoemde saldi, bijvoorbeeld een overschot of tekort, ook nog in het lopende begrotingsjaar ten gunste of ten laste van een specifieke bestemmingsreserve mogen worden gebracht.

Mutaties in de reserves die niet door een voor 31 december van het verslagjaar genomen besluit zijn gedekt, zijn dus in strijd met het budgetrecht.

De belangrijkste risico's voor deze post:

- mutaties hebben plaatsgevonden zonder een daaraan ten grondslag liggend bestuursbesluit (zonder besluit zijn mutaties onrechtmatig).

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen dat mutaties zijn gebaseerd op de begroting en/of bestuursbesluiten
- vaststellen dat taakreserves juist worden gebruikt voor het opvangen van schommelingen in de uitvoeringskosten de betreffende taken
- vaststellen dat reserves zijn ontleend aan en aansluiten met de reserveadministratie?
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Voorzieningen

De voorzieningen hebben betrekking op:

- voorziening voor arbeid gerelateerde verplichtingen
- voorzieningen voor baggeren en saneren van waterlopen
- voorziening voor overige onderhoudswerkzaamheden:

De belangrijkste risico's voor deze post:

- voorziening is onterecht gevormd (niet conform BBVW)
aan de voorziening ligt geen onderhoudsplan ten grondslag

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen dat aan de voorziening een juiste en volledige onderbouwing ten grondslag ligt conform BBVW
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Langlopende leningen

De langlopende leningen hebben betrekking op onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen.

De belangrijkste risico's voor deze post:

- aangaan van leningen is niet conform het doel/voorwaarden Wet Fido

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen lening conform contract en/of saldobestemming van de bank
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Zie ook proces Treasury.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Dit bestaat uit vorderingen op vooral uit werken voor derden, crediteuren en vooruit ontvangen subsidies en overige nog te betalen bedragen

De belangrijkste risico's voor deze post:

- niet volledig opnemen van de schulden
- niet juist opnemen van vooruit ontvangen subsidies gelet op voorwaarden

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen schulden aan de hand van brondocumentatie en (subsidie-) voorwaarden
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Niet uit de balans blijken verplichtingen

De niet uit de balans blijken verplichtingen hebben betrekking op langlopende verplichtingen uit contracten.

De belangrijkste risico's voor deze post:

- geen juiste en volledige informatieverstrekking van verplichtingen die niet in de balans (als nog te betalen) zijn opgenomen

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen aan de hand van aanwezige contracten (bijv. contractregister) of alle niet uit de balans blijkende verplichtingen zijn opgenomen in de toelichting van de jaarrekening
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

WNT

De Wet normering topinkomens (WNT) bepaalt de spelregels voor de normering van de bezoldigingen en de ontslaguitkeringen van topfunctionarissen. De wet schrijft voor de bezoldigingen en de ontslaguitkeringen van alle topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen openbaar te maken

De belangrijkste risico's voor deze post:

- overschrijden van de normbedragen voor de WNT
- niet juiste toelichting in de jaarrekening van de WNT

De volgende controlemaatregelen zijn van toepassing:

- vaststellen dat de berekening van de in het overzicht opgenomen topinkomens juist is en ook volledig is ontleend aan de salarisadministratie
- Tussentijds beoordelen of de normbedragen niet worden overschreden
- vaststellen juiste presentatie en toelichting in de jaarrekening (cf BBVW)

Overige onderwerpen

- Beoordelen jaarverslag in overeenstemming met de jaarrekening
- Vaststellen dat checklist BBVW juist is toegepast voor de jaarstukken
- Vaststellen dat de opgeleverde documentatie van de jaarstukken toereikend is

Bijlage 3 Controlemethoden en -technieken

Systeem- en/of gegevensgericht

De controle aanpak is afhankelijk van de inschatting van de kwaliteit van de interne beheersing. Per proces wordt hiervan een inschatting gemaakt en een passende (efficiënt en effectief) controleaanpak gekozen. De keuze voor een specifieke controle aanpak wordt per proces in het interne controleplan (VIC) uitgewerkt, waarin ook een risicoanalyse is opgenomen en een planning wanneer welke informatie vanuit het organisatie onderdeel nodig is.

De primaire keuze voor de controleaanpak betreft het beoordelen van de opzet, bestaan en werking van interne beheersingsmaatregelen (systeemgerichte controle). Met gegevensgerichte controlewerkzaamheden wordt dit aangevuld. Bij een gegevensgerichte controle zal, in vervolg op het vaststellen van opzet en bestaan van de interne beheersingsmaatregelen, op basis van een statistische steekproef, cijferanalyses en/of specifieke deelwaarnemingen aanvullende detailcontroles worden uitgevoerd.

Uit efficiency overwegingen óf vanwege de inschatting van een niet voldoende kwaliteit van interne beheersing wordt een volledig gegevensgerichte controle uitgevoerd. Een voorbeeld hiervan is het uitvoeren van spend-analyses voor het bepalen of uitgaven (inkopen) wel of niet rechtmatig zijn aanbesteed.

De externe accountant is verantwoordelijk voor zijn eigen controleaanpak. Tegelijkertijd wordt beoogd om de uitvoering van de verbijzonderde interne controleplannen zo in te richten dat de externe accountant hier gebruik van kan maken. Zo mogelijk op basis van de gedeelde risico-inschattingen en controle aanpak.

Deelwaarnemingen

De verbijzonderde interne controle op de werking van de interne beheersmaatregelen in de processen (1^e lijn) gebeurt door deelwaarnemingen. Het aantal deelwaarnemingen per proces is afhankelijk van de frequentie dat een bepaalde beheersmaatregel in de lijn wordt uitgevoerd. In de tabel zijn de aantallen deelwaarnemingen weergegeven:

Frequentie beheersmaatregel	Verbijzonderde controles (deelwaarnemingen)
Dagelijks of meerdere keren per dag	25
Wekelijks	5
Maandelijks	2
per kwartaal	2
per jaar	1

De aantallen voor de deelwaarneming worden aselekt via een bepaalde methodiek vastgesteld. Bijvoorbeeld elke 25e factuur of via een (digitaal)programma. Naast de frequentie wordt ook het risico meegewogen in de bepaling van het aantal deelwaarnemingen. Als bij het toetsen fouten worden ontdekt wordt het aantal deelwaarnemingen verhoogd. De verhoging is afhankelijk van de aard van de fout.

Als fouten worden geconstateerd dient eerst te worden vastgesteld of het financiële fouten of niet-financiële fouten betreffen. Niet financiële fouten zijn wel aandachtspunten voor de interne controle en worden gerapporteerd, maar worden niet meegenomen in de foutenevaluatie. Er wordt altijd uitgezocht hoe een fout is ontstaan.

Geconstateerde financiële fouten kunnen in twee categorieën worden ingedeeld:

- Structurele fouten; dit zijn fouten waarvan de oorzaak bekend is, zodat de financiële gevolgen zijn door te rekenen en te herstellen. Als die analyse van de gevolgen van de gevonden foutoorzaak voldoende fouten boven tafel haalt, is extrapolatie niet meer nodig.
- Incidentele fouten; deze fouten zijn van dien aard dat ze verder niet in de massa voorkomen. Aangetoond moet worden dat de oorzaak van de fout zodanig van aard is dat deze ook daadwerkelijk verder niet meer voorkomt. Extrapolatie is dan niet meer nodig.

Steekproefmethode

Voor de steekproefmethode wordt nog onderzocht welke methode kan worden toegepast binnen de VIC of gebruik kan worden gemaakt van de methode van de externe accountant.